

מטעמי תורת זינים

פרשת ויצא – סודה של השפה הארמית

לפני שנפרדו יעקב ולבן הם כרתו ברית ועשו גל אבנים שיהיה עד ביניהם שנאמר "ועתה לכה נכרתה ברית אָני וְאַתָּה וְהָיָה לְעֵד בֵּינֵינוּ וְיִקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימֶהָ מִצֵּבָה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֶחָיו לְקַטֹּף אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ גֵל וַיֹּאכְלוּ שָׁם עַל הַגֵּל: וַיִּקְרָא לוֹ לָבֶן יֶגֶר שְׁהִדְוֵתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גֵלְעָד: וַיֹּאמֶר לָבֶן הֲגַל הַזֶּה עֵד בֵּינֵינוּ וְיִבְיַחֵךְ הַיּוֹם עַל פְּנֵי קָרָא שְׁמוֹ גֵלְעָד" (בראשית לא, מד – מח). לבן הארמי קרא לגל האבנים בלשון ארמית "יֶגֶר שְׁהִדְוֵתָא" (רשימי בראשית לא, מז) ואילו יעקב אבינו קרא לו בלשון הקודש "גֵלְעָד" (והרומם יונתן בראשית לא, מז).

יש להתבונן, מדוע נכתבו כמה תיבות מהלשון הארמית הזרה בתוך התורה הקדושה והטהורה אשר כולה כתובה בלשון הקודש?

יש קדושה בלשון הארמית והיא השפה של הסטרא אחרא

לשון ארמית היא אחת משבעים הלשונות של האומות (וזהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה י"א תימא דלא ידעי סתרי תורה) **והיא קרובה מאוד ללשון הקודש** (השלי"ה הקדושי בית חכמה דף יב ע"ב ד"ה נחוור לענין התורה שבכתב, מנגיד תעלומותי למחבר בני יששכר) היה קורא על הראש ס"א ד"ה זלוג דאניו קשה) **ודבוקה בה** (יערות דבשי לר' יהונתן אייבשיץ חלק א דרוש ד ד"ה אך דע כי הם), **ומהווה ממוצע בין דרגת הקדושה לחיצוניים**. **לכן יש בה קצת מן דרגת הקדושה של לשון הקודש** (נור הקדושי על בראשית רבה ע"ד, יב ד"ה אל יהא לשון). **מטעם זה הקב"ה חלק כבוד ללשון הארמית והזכיר אותה בתורה, בנביאים ובכתובים**. כך נאמר בתורה אצל לבן הארמי "וַיִּקְרָא לוֹ לָבֶן יֶגֶר שְׁהִדְוֵתָא" (בראשית לא, מז), וכן בנביאים במה שאמר ירמיהו הנביא לישראל בלשון ארמית "כִּדְנָה תִּאֲמָרוּן לְהוֹם אֶלְהֵיָא דִּי שְׁמַיָא וְאַרְקָא לֹא עֲבָדוּ: יֹאבְדוּ מֵאַרְעָא וּמִן תְּחֻת שְׁמַיָא אֶלְהֵי" (ירמיה י, יא). וכן בכתובים כאשר דיברו החרטומים והמכשפים אל המלך נבוכדנצר ואמרו לו "וַיִּדְבְּרוּ הַכַּשְׂדִּים לְמֶלֶךְ אַרְמִית" (דניאל ב, ד) (בראשית רבה ע"ד, יד).

בהרבה מקומות בתורה מוזכרת הלשון הארמית. כך כשדיבר ה' אל אברהם עוד לפני שעשה ברית מילה (עפ"י זוהר פרשת לך לך דף פח ע"ב ד"ה אמר רבי יוסי) נאמר "אחר הדברים האלה הנה דבר ה' אל אברהם בַּמְּצִיחָה לֵאמֹר אֵל תִּירָא אֲבָרָם אֲנִי מִן לֶךְ שְׁכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד" (בראשית טו, א), **כאשר התיבה "בַּמְּצִיחָה" הוא תרגום ארמי של התיבה "בַּמְרָאָה"** (הרמ"ד וואלי פרשת לך לך פרק טו על הפסוק 'אחר הדברים האלה'). וכן ב'ברית בין הבתרים' אמר אברהם אבינו "וַיֹּאמֶר אֲדָנִי ה' בְּמָה אֲדַע כִּי אֵירָשְׁנָה" (בראשית טו, ח) וענה על כך ה' "וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח לִי עֵגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאַיִל מְשֻׁלֶּשׁ וְתֹר וְגֹזְלִי" (בראשית טו, ט - טו), **כאשר השם "תור" הוא תרגום ארמי של השם "שור"**. והוא איננו 'התור' שמוזכר בתורה (פרקי דרבי אליעזר פרק כח ד"ה רבי עקיבא אומר) פעמים רבות, שהכוונה בו היא לעוף כמו בפסוק "וּבֶן יוֹנָה אוֹ תֹר" (ויקרא יב, ו) (פירוש מהרז"ו על פרקי דרבי אליעזר פרק כח ד"ה תור זה בלשון התורה). וכן בפסוק "וְאַתָּה מֵרַבְּבַת קִדְשׁ מִיָּמֵינוּ אִשׁ דָּת לָמוֹ" (דברים לג, ב), **שהתיבה "וְאַתָּה" הוא תרגום של התיבה "וּבָא" בלשון הקודש** (שער הפסוקים להארי"י ז"ל פרשת וואת הברכה סימן לו).

ועוד הלשון הארמית מופיעה גם בפסוק "וְעֵשִׂית מִזְבֵּחַ מִקָּטָר קָטָרְתָּ עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ" (שמות ל, א), שהתיבה "קָטָרְתָּ" – היא לשון ארמית ופירושה בלשון הקודש הוא 'קִשְׂרִי', ונקראת כך על שהקטורת נקשרת ונדבקות למעלה (ירקנאטי על התורה פרשת תצוה ד"ה ועשית מזבח מקטר קטורת) וגם כי מטרתה לקשר רצון העליון בתחתון (יטעמי המצוות לר' מנחם הבבלי מצוות עשה מצוה מא). **אמנם שאר הלשונות של האומות לא זכו להיכתב בתורה כמו השפה הארמית**. לכן כאשר נאמר "וַיִּקְרָא פְרָעָה שֵׁם יוֹסֵף צִפְנֵת פְּעִנַח וַיִּתֵּן לוֹ אֶת אֶסְנֵת בֵּת פּוֹטִי פְרַע פְּהֵן אֵן לְאַשָׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל אֶרֶץ מִצְרָיִם" (בראשית מא, מה) הרי שהתיבות "צִפְנֵת פְּעִנַח" הן אינן תיבות בשפה המצרית אלא בעברית. כי "צִפְנֵת" הוא מלשון צפון, ו"פְּעִנַח" בנוי משתי תיבות פע-נח' כאשר פע' הוא הרמת קול כמו "כִּי יוֹסֵף אֶפְעָה" (ישעיה מב, יד). לכן פירושם של התיבות "צִפְנֵת פְּעִנַח" אשר נאמרו על יוסף הוא 'שבהרימו קולו יגלה ויפרסם הדבר הצפון שדעת השומע נוחה הימנו'. כי יוסף היה מגלה את הצפונות באופן שהיה נחת רוח לחולם הקלום, ולא כחרטומי מצרים שהיו פותרים חלומות אך לא לרצונו של פרעה (מאמר אס כל חי' להרמ"ע מפאנו חלק א סימן לא).

לשון ארמית היא קודש אבל היא באחוריים של הקדושה, שהוא אותו המקום שמשם יש אחיזה ויניקה לחיצוניים. לכן 'החיצוניים' מבינים את הלשון הארמית (נשתי ידות לר' אברהם חזקוני פרשת נשא דף צה ע"א טור ב ד"ה ובוה נבא לביאור. וראה רמז לכך ברשימי שמות לג, כב) **שהיא שורשם** (יערות דבשי לר' יהונתן אייבשיץ דרוש ד ד"ה אך דע כי הם) **והלשון המיוחדת להם** (אלשיך הקדושי פרשת ויצא לא, מז ד"ה והנה לבן), **לשונם של 'הסטרא אחרא'** (ברית הלוי לר' שלמה אלקבץ דף כז ע"א טור ב ד"ה אך זה קשה, יאור החמה' על זוהר פרשת תרומה דף קלב ע"ב ד"ה דאיתו עטרה מהרא"ג). **ובכלל זה היא עיקר לשונם של השדים והמזיקים** (נשתי ידות פרשת צו דף עח ע"ב טור ב ד"ה שני אדרבא המזיקין עיקר לשונם) **והקליפות, כפי שנרמז בפסוק "וַיִּדְבְּרוּ הַכַּשְׂדִּים לְמֶלֶךְ אַרְמִית" (דניאל ב, ד) (תולעת יעקב דף טו ע"ב ד"ה ואומר קדיש ונתקן בלשון ארמי)**. לכן 'לבן הארמי' שהיה יניקתו מהחיצוניות קרא לגל האבנים "יֶגֶר שְׁהִדְוֵתָא" (בראשית לא, מז) בלשון ארמית השייכת לחיצוניים' (הרמ"ד וואלי פרשת ויצא על הפסוק ויקרא לו לבן יגר שהדוואת) כי זה גם היה לשונו, ובשל כך קראו לו 'לבן הארמי' (לבן אריה' לר' יהודה אריה לייב האשקי שמות אות ד"ה ולפי זה נראה).

הלשון הארמית מאוסה בעיניהם של המלאכים הקדושים

מלאכי עליון יודעים את השפה הארמית אלא שהשפה הזאת מאוסה בעיניהם יותר מכל שאר הלשונות (וזהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה יאי תימא דלא ידעי סתרי תורה) **ואינה חשובה בעיניהם** (מקדש מלך' על הקדמת זוהר דף ט ע"ב ד"ה לא נוקקים לתרגום, יכתם פז' לר' שמעון לביא דף ט ע"ב ד"ה והתבונן כי מכאן), **כי לעומתה לשונם היא 'לשון הקודש'**. ומלאכי העליון נעשים כאילו אינם מכירים את הלשון הזאת (מקדש מלך' על הקדמת זוהר דף ט ע"ב ד"ה לא נוקקים לתרגום) **והיא שתומה בעיניהם** (וזהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה אמר רבי יוסי). מטעם זה אם אדם מתפלל את תפילתו בלשון ארמית הרי שהמלאכים לא נשמעים לו (גמי שבת דף יב ע"ב בשם ר' יוחנן) לענין שאלת צרכיו בלשון ההיא שהוא מתפלל, והם לא יוליכו את קול תפילתו להעלותה לפני הבורא יתברך (כתם פז' לר' שמעון לביא דף ט ע"ב ד"ה והתבונן כי מכאן). מכל מקום הלשון הארמית איננה באמת מאוסה, שהרי הקב"ה כתב אותה בכמה מקומות בתורה (וזהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה יאי תימא דלא ידעי סתרי תורה).

וזה הטעם שהנביא ישעיה דיבר בלשון הקודש אך כתב בתוך דבריו לשון ארמית שנאמר "משא דומה אלי קרא משעיר שמר מה מליה שמר מה מליה: אמר שמר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיני שבו אתיו: משא בערב בערב תלינו ארחות דדנים" (ישעיה כא, יא - יג), ופירוש התיבות "אם תבעיון בעיני שבו אתיו" בלשון הקודש הוא "אם תבקשו בקשתכם שובו בואו" בתשובה (רש"י ישעיה כא, יב). ופסוק זה הוא על השב בתשובה על חטאיו, שמכיוון שיש עליו מלאכים מקטרגים הזוכרים עוונות ראשונים לכן הקב"ה מדבר עמו בלשון ארמית כדי שלא יבינו המלאכים (ישעיה הפסוקים להארי"י ז"ל על ספר ישעיה סימן כא). **וכן משום שהשב בתשובה חותרים לו חתירה מתחת לכסא הכבוד** (ראה גמי ירושלמי סנהדרין דף נא ע"ב) **כדי שלא יקטרגו בו מלאכי השרת** (ישעיה הפסוקים להארי"י ז"ל פרשת זאת הברכה סימן לג), **לכן התיבה "אתיו" שפירושה בלשון הקודש הוא 'בואו', נאמרה דווקא בלשון ארמית** (ישעיה הפסוקים להארי"י ז"ל על ספר ישעיה סימן כא) **המאוסה בעיניהם של המלאכים.**

וכן כאשר הוזכרה נתינת התורה בפסוק "ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבת קדש מימינו אש דת למו" (דברים לג, ב), **נכתבה התיבה "ואתה" בלשון ארמית, כי ביאתו של הקב"ה לתת את התורה היתה נעלמת בעיניו לשון התרגום** (ישעיה הפסוקים להארי"י ז"ל על פרשת וזאת הברכה סימן לג) **כדי שלא יבינו המלאכים** (ילקוט דודי פרשת וזאת הברכה סימן כא) **הנקראים "רבת קדש", ויקטרגו** (ישעיה הפסוקים להארי"י ז"ל על פרשת וזאת הברכה סימן לג) **על שניטלה מהם התורה וניתנה לישראל** (ילקוט דודי פרשת וזאת הברכה סימן כא) **וימנעו את נתינת התורה** (ישעיה הפסוקים להארי"י ז"ל פרשת וזאת הברכה סימן לג). המלאכים הקדושים לא שומעים את הלשון הארמית, אך אם ירצו לשמוע הרי שהם יידעו ויבינו. והראיה לזה מרי שמעון בר יוחאי שהיה מדבר בלשון ארמית והיו מלאכים באים לשמוע ממנו. ועל אף שהלשון הזאת מאוסה בעיניהם של המלאכים העליונים, כיון שהם ידעו שרי שמעון מדבר בסודות התורה אז הם באו לשמוע (יאור החמה' על הקדמת זוהר דף ט ע"ב ד"ה מלאכין קדישין מהרמ"ק).

וכאשר ירמיהו הנביא רצה להגיד לישראל שיאמרו לעובדי הכוכבים גנאי על אלהיהם, הוא שינה את לשונו ואמר בלשון ארמית "וה' אלהים יאמת הוא אלהים חיים ומלאך עולם מקצפו תרעש הארץ ולא יכלו גוים זעמו: כדנה תאמרו להום אלהים די שמיא וארקא לא עבדו יאבדו מארעא ומן תחות שמיא אלה: עשה ארץ בלחיו מכין תבל תבדל תבדל ותבנתו נטה שמים" (ירמיה י, י - יב), ופירוש התיבות שבארמית הוא "שיאמרו ישראל לעובדי עבודה זרה ש'אלהיהם' אשר לא עשו את השמים ואת הארץ יהיו נאבדים מן הארץ ומתחת השמים האלה" (משוואת דודי ירמיה י, יא) **כי אין אלהים אחרים בלעדי הקב"ה לבדו. ונאמר כל זאת בלשון ארמית כדי שלא ישמעו המלאכים הקדושים ויקנאו באדם להרע לו, שהרי גם הם בכלל 'אלהים' שבפסוק כי לא עשו את השמים והארץ** (הקדמת זוהר' דף ט ע"א - ע"ב ד"ה פתח רבי שמעון). **והאמת שזה לא כנגדם אלא כנגד 'החיצונים' שזו לשונם. ומשום כך במקום לומר בפסוק 'וארעא' שהוא תרגום של התיבה 'ארץ' אמר הפסוק "וארקא" - כדי להורות על 'החיצונים' שכך נקראת אחת מארצם** (יאור החמה' על הקדמת זוהר דף ט ע"ב ד"ה מלאכין קדישין מהרמ"ק).

על ידי הלשון הארמית מסתירים את מעשי הקדושה מפני המלאכים

כשהתגלה הקב"ה לאברהם אבינו לפני שהיה מהול בברית המילה, הוא היה מתגלה אליו בלשון ארמית שנאמר "אחר הדברים האלה הנה דבר ה' אל אברהם בפתחה לאמר אל תירא אברהם אנכי מגן לך שךךך תרבה מאד" (בראשית טו, א). **וה' עשה כך כדי להסתיר מהמלאכים את התגלותו לאברהם** (זוהר פרשת לך לך דף פח ע"ב ד"ה יאמר רבי יוסי סתרי תורה) **על מנת שלא ישגו בו ולא יהיה להם פתחון פה שהקב"ה מתגלה לאדם שהוא ערל** (זוהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה יא תימא דלא ידעי סתרי תורה). **והתיבה "לאמר" בפסוק מלמדת שכדי לומר לאברהם את הדברים היה צריך לאומרם בלשון ארמית הסתומה מהמלאכים** (יאור החמה' על זוהר פרשת לך לך דף פט ע"א סתרי תורה ד"ה ממלל מהרמ"ק). **לעין זה היה עם בלעם שנאמר עליו "וישא משלו ויאמר נאם בלעם בן בער ונאם הגביר שתם העין: נאם שמע אמרי אל אשר מחזה שדי יחזה נפל וגלוי עיניים" (במדבר כד, ג - ד), שגם אצלו מופיעה התיבה "מחזה" בלשון ארמית, כי התגלות זו היתה בלשון ארמית הסתומה ממלאכי השרת, על מנת שלא יהיה להם פתחון פה שהקב"ה מדבר עם בלעם הערל והטמא** (זוהר פרשת לך לך תחילת דף פט ע"א ד"ה יאמר רבי יוסי סתרי תורה. וראה יאור החמה' על זוהר פרשת לך לך דף פט ע"א סתרי תורה ד"ה ממלל מהרמ"ק - שאף שבלעם נולד מהול לפי המדרש, הרי שטימא בריתו באתון ונחשב ערל עיי"ש).

לכן ביום שנתן הקב"ה את האות ברית קודש לאברהם נאמר "וידבר אתו אלהים לאמר" (בראשית יז, א) כלומר ש"אלהים" לא דיבר עמו עוד "במחזה" אלא רק בלשון הקודש הגלוי למלאכים. וכן התיבה "לאמר" בפסוק הזה הורתה שאפשר להכריז בכל לשון על גילוי ה' לאברהם, ושהוא לא יהיה יותר בהעלם או בלשון אחרת אלא בלשון הקודש אשר כולם למעלה מדברים בה, ויכולים גם המלאכים לומר זה לזה שהי מדבר עמו ולא יקטרגו ויפתחו פה כנגדו. **וכל זה היה כיון שה' יתברך הכניס את אברהם באותו היום באות ברית קודש וקירב אותו אליו** (זוהר פרשת לך לך תחילת דף פט ע"א ד"ה יאמתי אתגלי ליה סתרי תורה). **ומשום כך הקב"ה קרא לאברהם אבינו ביום המילה על שם "אב המון גוים" שנאמר "ולא יקרא עוד את שמך אברהם והנה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתך" (בראשית יז, ה) כי הוא נוטריקון בלשון הקודש דווקא** (ישמו אברהם לר' אברהם פאלגיי מערכת מ' ערך מילה אות לח בשם ספר לויית חן).

מטעם זה בקדושת 'ובא לציון' בתפילה יש לשון ארמית, כי הקדושה הזאת שישראל מקדשים בה היא יתירה על מלאכי עליון (זוהר פרשת תרומה דף קכט ע"א ד"ה גונא אחרא דאתחזי) **ובה יורדת השכינה לשכון בתוך טומאתם** (יאור החמה' על זוהר פרשת תרומה דף קכט ע"ב ד"ה בלשון הקדש מהרמ"ק), **ועל מנת להסתיר את הדברים** (זוהר פרשת תרומה דף קכט ע"א ד"ה 'בקדושתא דא' מהרמ"ק). וכך הוא נוסחה "ואתה קדוש יושב תהלות ושרא: וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו: ומקבלין דין מן דין ואמרין קדיש בשמי מרומא עלאה בית שכינתה, קדיש על ארעא עובד גבורתה, קדיש לעלם וילעלמי עלמאי, ה' צבאות מלא כל ארעא זיי וקריה: ותשאני רוח ואשמע אתרי קול רעש גדול ברוח כבוד ה' ממקומו: ונטלתני רוחא ושמעית בתרי קל זיע שגיא דמשבחין ואמרין בריך וקרא דה' מאתר בית שכינתה. ה' ימלוך לעולם ועד, ה' מלכותיה קאים לעלם וילעלמי עלמאי" (מתוך תפילת שחרית קדושת 'ובא לציון').

אונקלוס הגר ויונתן בן עוזיאל כתבו את ביאורם בארמית שלא יקנאו המלאכים

כאשר אונקלוס הגר ביקש לבאר את התורה, הוא לא ביאר כפי מראה עיניו ורוח בינתו, אלא כפי מה שקיבל קודם לכן משה רבינו בהר סיני (ראה גמי מגילה דף ג ע"א ובמפרשים שם), ואונקלוס רק הוציא את הביאור לאורה (זכר דודי לר' דוד זכות ממודינא מאמר שלישי ערב שבת דף ט ע"ב בהערה ד"ה והנה מ"ש הרב הנוכח). **והיה לו רשות לכתוב את הביאור על התורה בלשון ארמית, כי גם הקב"ה בעצמו כתב לשון זו בתורה בהרבה מקומות** (זוהר פרשת לך לך דף פח ע"ב

ד"ה יאמר רבי יוסי סתרי תורה). ואונקלוס כתב בכוונה בלשון זו המאוסה בעיני המלאכים, כדי שלא יקנאו המלאכים העליונים בזכות היתירה של ישראל (זוהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה יאי תימאי סתרי תורה) על שיש להם פירושים בכמה עניינים גדולים, כפי שהם מופיעים בהרבה מקומות בתוך תרגומו. ואם היה אונקלוס מפרש את התורה בלשון הקודש הידועה למלאכים היתה מתרבה קנאתם יותר ויותר. ואין הכוונה שהם מקנאים ממש שהרי אין בהם קנאה ולא יצר הרע, אלא שהם יקטרגו על ישראל שאינן ראויות לגלות דברי תורה ולכותבם ולפטםם לזולתם (יאור החמה' על זוהר פרשת לך לך דף פט ע"א סתרי תורה ד"ה יממלל בההוא' מהרמ"ק).

וכך עשה גם יונתן בן עוזיאל בתרגומו על הנביא (זוהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה יאי תימאי סתרי תורה) שביאר את הפסוקים כפי שהיה מקובל בידו מפי חגי זכריה ומלאכי (גמי מגילה דף ג ע"א), וכתב את ביאורו בלשון ארמית המאוסה בעיני המלאכים, כדי שעל ידי כך הם לא יקנאו בפירושו שלו (זוהר פרשת לך לך דף פט ע"א ד"ה יאי תימאי סתרי תורה) על שיש בתוכו סודות נפלאים (יאור החמה' על זוהר פרשת לך לך דף פט ע"א סתרי תורה ד"ה יממלל בההוא' מהרמ"ק). ובשעה שיונתן בן עוזיאל כתב את תרגומו על הנביאים "נודעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה". ואז "יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתרי לבני אדם?!" ועמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר "אני הוא שגיליתי סתריך לבני אדם, גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל". וכשביקש לכתוב גם את תרגומו על ספרי הכתובים יצאה בת קול ואמרה "דידיך!" משום שיש בהם קץ משיח (גמי מגילה דף ג ע"א ועיי"ש תוסי הרא"ש).

בכל שבוע צריך לקרוא את הפרשה פעמיים מקרא ופעם אחת ביאור (יקרבן שבת' פרק ה סימן ג ד"ה יכתב המטה משה' בשם מטה משה). וכיון שבלשון התרגום שעשה אונקלוס הגר יש קצת קדושה כמו בלשון הקודש, לכן אומרים דווקא 'שניים מקרא ואחד תרגום' (יקרבן שבת' פרק ה סימן ג ד"ה יכתב המטה משה', יגור הקדוש' על יבראשית רבה' עד, יב ד"ה אל יהא לשון). ואז על ידי קריאה זו בכל שבוע מבררים את שורש הלשון הארמית ומכניסים אותה לקדושה (פירוש להחיד"א על מסכת סופרים פרק א ד"ה יסוד טעמי עיי"ש). והיא מתמתקת (שתי ידות' לר' אברהם חזקוני פרקט צו דף ע"ב טור ב ד"ה שני אדרבא. וראה ביגור הקדוש' על יבראשית רבה' עד, יד ד"ה יאל יהא לשון' שרוב מאמרי רבותינו התיסדו בלשון ארמית על מנת לתקן מדה זו) ומתבררת ונכללת בקדושה. לכן חובה רבה על כל אדם לקרוא את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום (יחומת אנך' להחיד"א פרשת שמות אות א סעיף ב. ראה גמי ברכות דף ח סוף ע"א). ועל פי הסוד יש לקרוא כל פסוק פעמיים ומיד אחר כך את תרגומו (יסדר היום' לר' משה בן מכיר הכנת יום השישי לכבוד השבת דף מא ע"ב ד"ה ואחר שאכל) ולעשות זאת דווקא ביום שישי לפני כניסת השבת (עפ"י יכפני יונה' להרמ"ע מפאנו חלק ג, ועיי"ש סודו, עפ"י 'צפוני ציוני' לר' מנחם ציוני פרשת אמור אות ב עיי"ש).

הקדיש נאמר בלשון ארמית כדי להכניע ולהתיש את כוחם של החיצונים

בכוח הקדיש לשבור 'מנעולים' רוחניים ו'חותמות של ברזל' ו'שרשראות חזקות' ו'קליפות' רעות (זוהר פרשת תרומה דף קכט ע"ב ד"ה ואי תימאי) כי הוא נכנס אל 'החיצונים' ומבטלם (יאור החמה' על זוהר פרשת תרומה דף קכט ע"ב ד"ה יתי' קדושתא דאי מהרמ"ק), ועל ידי כן מתעלה כבודו של הקב"ה על כל העולמות (זוהר פרשת תרומה דף קכט ע"ב ד"ה ואי תימאי). וזהו עיקר השבח של הקדיש לאמרו בלשון ארמית (ימנחת אהרן' על טעמי המצוות לר' יעקב פרו דף ס ע"ב כלל י, כד) שהיא לשון הסטרא אחרא (זוהר פרשת תרומה דף קכט ע"ב ד"ה ואנן בעינן ד"ה ובלישטא דא), ועל ידי שהוא מבין תש כוחו (ימנחת אהרן' על טעמי המצוות לר' יעקב פרו דף ס ע"ב כלל י, כד) ונשבר (זוהר פרשת תרומה דף קכט ע"ב ד"ה ואנן בעינן ד"ה ובלישטא דא). ומטעם זה נתקן הקדיש דווקא ב'לשון ארמית' (שתי ידות' פרשת נשא דף צה ע"א טור ב ד"ה ובה נבא לביאור) כדי שלא ישמע למלאכים העליונים, אך כן ישמע לחיצונים המבינים לשון תרגום (ישער הכוונות' להארי"י ז"ל דרושי הקדיש דרוש א ד"ה ונבאר כונת הקדיש). ועל ידי זה יכנעו 'הקליפות' בלשונם (יאור החמה' על הקדמת הזוהר דף ט ע"ב ד"ה מלאכין קדישין' מהרמ"ק) ולא יהיה להם כוח לקנא בישראל (זכר דוד' מאמר ראשון פרק מא דף קד ע"א ד"ה והארי"י כתב' בשם הארי"י ז"ל).

וכן נתקן לומר קדישים בתוך התפילות כדי שלא יתאחזו החיצונים בתיקונים של התפילות שישיראל עשו. כמו בתפילת שחרית שקריאת הקרבנות היא בעולם העשיה, ופסוקי דזימרה הוא בעולם היצירה, וברכות קריאת שמע הם בעולם הבריאה, ותפילת העמידה היא בעולם האצילות. ובין כל עולם נתקן לומר 'קדיש' כדי שתעלה התפילה לעולם שאחריה, ורק לפני תפילת עמידה של שחרית לא נתקן קדיש כדי לסמוך גאולה לתפילה. וכך גם אומרים קדיש בין עולם לעולם כאשר יורדים מעולם האצילות עד לעולם העשיה (יבן יהודעי' מסכת ברכות דף ג ע"א ד"ה ואומר אשרי המלך). וכשהקליפות שמבינות לשון ארמית שומעות את השבח הגדול והקדוש באמירת הקדיש (יבן יהודעי' על גמי' שבת דף יב ע"ב ד"ה היכי עביד, יבן יהודעי' על גמי' סוטה פרק ט דף מט ד"ה ואלא עלמא' בשם הארי"י ז"ל), הן נכנעות ואינן עולות למעלה בעת עליית העולמות בתפילה (ישער הכוונות' להארי"י ז"ל דרושי הקדיש דרוש א ד"ה ונבאר כונת הקדיש). לכן שבח הקדיש עולה על כל השבחים, בגלל שהוא כופה את הסטרא אחרא ומסלקו (זוהר פרשת תרומה דף קכט ע"ב ד"ה יואי תימאי הא קדושתא' בגרסא אחרת שם).

באמירת הקדיש יש גם כוח מעולה לבטל מהמתים את 'החיצונים' ו'הקליפות' (זכר דוד' מאמר ראשון דף קד ע"א ד"ה ומאחר שיש), ונכון לכוון כי בסגולתו יבוטלו ויוסרו הדינים המְצַרִים למת אחרי פטירתו (זכר דוד' מאמר ראשון דף קד ע"א ד"ה ומאחר שיש). ורבותינו אמרו שבעבור כל קדיש מצננים למת את הגהינום למשך שעה וחצי (ימעבר יבקי' שפת אמת פרק כט ד"ה ואחר צדוק, ימעבר יבקי' עתר ענן הקטרת פרק ה ד"ה ילא לחנס' עפ"י הזוהר) כלומר שהמת עדיין מתיישר אז, אלא שמקילים לו. משום כך היה דרכו של ר' בנימין הלוי ברוכים תלמידו של הארי"י ז"ל לשבת בבית המדרש כל היום ולומר כל שעה וחצי קדיש. אמנם יש אומרים שזה דווקא כשהקדיש נאמר בשלושת התפילות של היום, כי אז בכוח הארת התפילה וצירוף כוח 'הקדיש' (זכר דוד' מאמר ראשון דף קד ע"ב ד"ה יונלעיד בזה הוא) יתוס' שלפני 'עלינו לשבח' (עפ"י ימעבר יבקי' עתר ענן הקטרת פרק ה ד"ה ילא לחנס) רַוְנָן למתים למשך שעה וחצי, ואילו בשאר הקדישים הנאמרים ההרווחה היא פחות זמן (זכר דוד' מאמר ראשון דף קד ע"ב ד"ה יונלעיד בזה הוא). וכיון שיש דין על המת בכל שנה ביום הַפְּאֲרָצִיט, לכן הקדיש באותו היום מועיל קצת להציל את המת מן הדלין (יקב הישר' פרק לה ד"ה כבר נתפשט המנהג).

וכאשר עונים בקדיש 'אמן יהא שמיה רבה מברך' בלשון ארמית, בכל הכוח (זוהר פרשת תרומה דף קכט ע"ב ד"ה ואנן בעינן) ובקול רם, אזי תש כוח המקטרג (יאור צדיקים' למהר"ם פאפירש סימן מא) ונשבר כוחו של הסטרא אחרא, ומתעלה הקב"ה בכבודו (זוהר פרשת תרומה דף קכט ע"ב ד"ה ואנן בעינן). לכן אמרו "כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו" (ראה גמי' שבת דף קיט ע"ב בשם ר' יחושע בן לוי) כי השבח הגדול הזה שנאמר בלשון ארמית מכניע את החיצונים שהם פועלי הדין, ואז קורעים לו את גזר דינו (הרמ"ד וואלי בספר הליקוטים חלק ב בענין יסוד עניית איש"ר). והכנעת הקליפות בעניית 'אמן יהא שמיה רבא וכו'" גדולה יותר מאמירת הקדיש עצמו, כי הקדיש אומר אותו אדם אחד ואילו זה נאמר על ידי כל הציבור (יבן יהודעי' למחבר היבן איש חי' על גמי' סוטה פרק ט דף מט ד"ה ואלא עלמא). ועוד שמבקשים בזה כי שם י"ה יתְבַרְךָ וְיִתְעַלָּה עד שיהיה שמו מלא ושלם, ויהיה כן לעולם ולעולמי עולמים בעֲלֵיָה שאין אחריה ירידה כשאר הגאולות. וכיון שבקשה זו נאמרת בלשון ארמית, אזי תש כוחם של החיצונים

הרבה תפילות ותחינות הן בארמית כדי להכניע את החיצונים

כל דברי התנאים במשניות ובברייתות אמורים בלשון הקודש, אך דברי התנא ר' שמעון בר יוחאי בתוך 'הזוהר הקדוש' וב'תיקוני הזוהר' וב'אדרא רבא ואדרא זוטא' שעוסקים בסודות עליונים כולם נאמרו בלשון ארמית. והוא עשה כן על מנת שיבינו הקליפות ויכנעו (יאור החמה) על הקדמת הזוהר דף ט ע"ב ד"ה 'מלאכין קדישין' מהרמ"ק, 'בן יהוידע על גמ' שבת דף יב ע"ב ד"ה היכי עבד). כל כח הסודות העליונים הוא רב מאוד, וכשהקליפות שומעות דברים עליונים אלו שאומרים התחתונים הרי שהן נכנעות. וגם הרבה תפילות ותחינות נתקנו בלשון ארמית דווקא מחמת כן (בן יהוידע על גמ' שבת דף יב ע"ב ד"ה היכי עבד). ומשום כך יש לשון ארמית בתוך קדושת 'ובא לציון'. כי בעצם אמירת הקדושה יש שבח גדול וסודות נוראים, כפי שצויה האר"י ז"ל את תלמידו ר' חיים ויטאל וצ"ל שלא להסתכל בו בשעה שהוא אומר קדושה. וכשישראל אומרים את קדושת 'ובא לציון' בלשון ארמית, אז הקליפות מבינות ורואות שישאל אומרים את שבח המלאכים והן נכנעות (בן יהוידע על גמ' סוטה פרק ט דף מט ד"ה ואלא עלמא) ונשבר כוחן בלשון (יאור החמה) על זוהר פרשת תרומה דף קלב ע"ב ד"ה 'דיינון עטרה' מהרא"י, והן כבר לא מקטרגות על ישראל. לכן אמרו רבותינו שהעולם קיים על קדושת 'ובא לציון' (ראה גמ' סוטה דף מט ע"א בשם רבא) (בן יהוידע על גמ' סוטה פרק ט דף מט ד"ה ואלא עלמא).

האר"י ז"ל ייסד שלושה פיוטים לשבת קודש ואת כולם עשה בלשון ארמית. והם 'אזמר בשבחין' לסעודה ראשונה בליל שבת, 'אסדר לסעודתא' לסעודת שניה בשבת בבוקר, ו'בני היכלא' לסעודה שלישית בצהרי שבת. והסיבה שחיבר אותם בלשון ארמית לפי שהם מדברים בסודות עליונים ועל ידם נכנעים 'הקליפות' השומעות אותם ובפרט שהוא יום שבת. וכן הוא בסדר הסליחות שעל פי נוסח הספרדים, שמתחילים בבקשה שתקנו אנשי כנסת הגדולה על סדר האלף-בית בלשון ארמית "רַחֲמֵנָא אִידְכֵר לָן קִימָה דְאַבְרָהָם רַחֲמֵנָא – פְּדִיל וְיַעֲבֹר", כי אנשי כנסת הגדולה רצו ש'הקליפות' יבינו שישאל באים להתפלל בכוח האבות ושאר הצדיקים כותבי ברית ולא בכוח עצמם. שבח זה גדול יותר מכל הסליחות ונתקן בתחילה כדי שישמעו 'הקליפות' ולא יתקנאו בעד שאר הבקשות שאחרי. וגם בסוף סדר הסליחות אומרים בלשון ארמית את התפילה "מְרַנָּא דְבִשְׁמַיָּא לָךְ מִתְחַנְנֵן קְעָבְדָא דְמִתְחַנְנֵן לְמַרְאָה" כלומר שמתחננים לפניו יתברך כמו עבד לפני אדונו, ולא בכוח מעשינו. וגם זה נתקן בלשון ארמית כדי לסתום אז את פיהם של המקטרגים (בן יהוידע על גמ' שבת דף יב ע"ב ד"ה היכי עבד).

בהגדה פותחים ב'הא לחמא עניא' להראות את הכנעת הסטרא אחרא

ליל פסח הוא לילה המשומר מן המזיקים (יבירת הלוי לר' שלמה אלבק דף כו ע"ב טור ב ד"ה והטעם היותר נכון), כפי שנאמר "ליל שְׁמֵרִים הוא לה' להוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הוא הַלְלָה הַזֶּה לה' שְׁמֵרִים לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם" (שמות יב, מב). הלילה הזה שמור מכל המזיקים ומכל כוחות הדינים עד עולם ואפילו בתוך הגלות המרה, ואין אז כוח לקליפה כלל ועיקר. לכן הפוסקים פטרו מלקרות בליל פסח קריאת שמע שעל המטה וחייבו רק 'פרשת שמע' לבדה, כי אין כוח ל'קליפה' בליל זה (ישתי ידות) פרשת צו דף עח ע"ב טור ב ד"ה וכי אשתמש). ובכלל זה פטרו מלומר כל פסוקי ההגנה הנאמרים יחד עם קריאת שמע שעל המטה, כי הם נגד כוחות הלילי' ומחנותיה, ובזה רומזים שאין לה ולמחנותיה כוח בליל זה (ישתי ידות) פרשת צו דף עח ע"ב טור ב ד"ה ע"ב רבן גמליאל). וכמו שהתבטל כוח הקליפה בלילה הזה כשיצאו ישראל ממצרים על ידי שה' שידד מערכות השמים, ושחט את קרבן פסח שהוא כנגד מזל טלה הראש לכל המזלות, כך רושם זה נשאר לדורי דורות ולעולמי עד ואין ל'קליפה' כוח לבוא אל בתי ישראל בליל זה (ישתי ידות) פרשת צו דף עח ע"ב טור ב ד"ה שני אדרבא המזיקין עיקר לשונם) (להרחבה על קרבן פסח והכנעת מזל טלה ראה מאמרנו לפרשת בא – 'ביטול העבודה זרה של מצרים'. להרחבה על ביטול הסטרא אחרא בליל פסח ראה מאמרנו לפרשת מצורע – 'איסור חמץ בימי הפסח').

והנה על אף שכל סדר ההגדה הוא בלשון הקודש הרי שתחילת הסדר נכתב בלשון ארמית "הָא לְחָמָא עֲנִיאָ דִּי אֶכְלוּ אֲבָהֵתָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם, כָּל דְכָפִין יִיתֵי וְיִכּוֹל, כָּל דְצָרִיף יִיתֵי וְיִפְסַח. הַשְׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. הַשְׁתָּא הָכָא עֲבָדִי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי חוֹרִין" שפירושו בלשון הקודש "זה הוא לחם העוני שאכלו אבותינו בארץ מצרים. כל מי שרעב - יבוא ויאכל, כל מי שצריך - יבוא וישתתף בסעודת הפסח. השנה כאן, לשנה הבאה בארץ ישראל. השנה אנו עבדים, לשנה הבאה בני חורין". ואומרים נוסח זה דווקא בלשון ארמית כדי שיבינו גם השדים המזיקים לפי שהיא שפתם, וישמעו שמזמינים גם אותם "כָּל דְכָפִין יִיתֵי וְיִכּוֹל, כָּל דְצָרִיף יִיתֵי וְיִפְסַח", כי ישראל בטוחים בהבטחת ה' יתברך שאין כוח לשדים (ישתי ידות) לרי אברהם חזקוני פרשת צו דף עח ע"ב טור ב ד"ה שני אדרבא המזיקין עיקר לשונם) ולקליפות לבוא אל בתי בני ישראל בלילה הזה, עוד מזמן יציאת מצרים. ואין לישראל פחד שהם יבואו לאכול ולכלות הסעודה או להזיק חלילה לבני הבית. ומכיוון שאין פרסום ושבח גדול מזה, לכן סדרו את עניין זה שבארמית בתחילת סדר ההגדה כדי שגם הילדים יודו בזה לאל יתברך כפי מה שהם מבינים, טרם שתחטוף אותם השינה (ישתי ידות) פרשת צו דף עט ע"ב טור א ד"ה וא"כ שזה עיקר הנס).

ומסיימים את הפסקא ההיא בלשון ארמית "הַשְׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. הַשְׁתָּא הָכָא עֲבָדִי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי חוֹרִין" במטרה להתיש את כוח 'הקליפה' בלשונה כמו שעושים בסוד הקדיש, ולהראותה שאמנם אנחנו "הַשְׁתָּא הָכָא עֲבָדִי" כלומר שכעת אנו 'עבדים' תחת ממשלתה, אך "לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי חוֹרִין" כלומר לשנה הבאה נשתחרר ממנה כי יתקיים "וְיָאָת רוּחַ הַסְּטֵמָאָה אֲעָבִיר מִן הָאֶרֶץ" (זכריה ג, ב) שהם 'הקליפות' שיעברו מן הארץ. והקליפות נכנעות כאשר מזכירים להם את זמן הגאולה, כי כמו שבגאולה הראשונה שבמצרים נעֶשְׂה בהם שפטים והותרו קשריהם והושפל ממרום שבתם, כן עתיד הקב"ה להיפרע מהם בגאולה האחרונה ולהכניעם ולהשפילם לעפר. ואז יתקיים "וְיַעֲפֹר רִגְלֵךְ לְחֹכְרֵי" (ישעיה מט, כג) ושוב לא תהיה להם תקומה (יבירת הלוי לר' שלמה אלבק דף כו ע"ב טור ב ד"ה והטעם היותר נכון). ומה שנאמר בסוף הפסקא "לְשָׁנָה הַבָּאָה" ו"בְנֵי חוֹרִין" בלשון הקודש, הרי זה כדי ללמד שבגאולה האחרונה הכל יהיה קודש ו"לא יוסיף יבא בך עוד עָרֶל וְטָמֵא" (ישעיה נב, א) במהרה בימינו, אמן (יבירת הלוי) דף כו ע"ב טור א ד"ה וכן העניין בלשון).

העלון השבועי עם לעילוי נשמות: יצחק בן רבקה ז"ל הרב יצחק שלמה בן שרה זצ"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: יצחק בן רבקה ז"ל הרב יצחק שלמה בן שרה זצ"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: אהרן בן עזיזה ז"ל ארלסט עליה בת פורטון מסעודה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: יפה (מוכרתם) בת שרה היינן שיה רבינו מרדכי וישלח לה פרחים וסליחה בכל אריות ונדיות ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: שרה סילבי בת עזיזה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: מאיר בן משה ז"ל, יונה בן שמואל ז"ל, ברטה בתיה בת מאיר ז"ל, חיים בן לויב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: מאיר בן משה ז"ל, יונה בן שמואל ז"ל, ברטה בתיה בת מאיר ז"ל, חיים בן לויב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: יצחק בן רבקה ז"ל הרב יצחק שלמה בן שרה זצ"ל ת.נ.צ.ב.ה.
---	---	--	---	---	---	---	---